

Полковниченко Світлана
к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії
Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах загального падіння економіки України протягом 2014-2015 рр. аграрний сектор характеризується незначним скороченням виробництва продукції і перетворюється в пріоритетний напрямок та перспективну галузь, яка визначає позиції країни у сучасній світогосподарській системі, забезпечує надходження валюти та продовольчу безпеку держави.

Втрата російського ринку для експорту сільськогосподарської продукції змусила нашу державу змінити орієнтири в напрямку Азії та Європи. Одним із основних ринків збуту агропродукції сьогодні є країни Європейського Союзу, на частку яких у 2015 р. припадало 28,2% загального експорту аграрної продукції (4,2 млрд дол.) при 29% (4,9 млрд дол.) у 2014 р. [1]. За 9 місяців поточного року частка ЄС склала 28,6% [2]. У товарній структурі експорту України до ЄС продукція аграрного сектору також займає близько третини.

Нині Україна входить до світової десятки країн з експорту сільськогосподарської продукції до Євросоюзу і займає восьме місце. Проте доля українського експорту у продовольчому імпорті ЄС становить тільки 4% [1]. Основний обсяг українського сільськогосподарського експорту складають зернові культури (у 2015 р. – близько 31% всього експорту аграрної продукції в ЄС і 12,49% у загальному експорті до ЄС), насіння та плоди олійних рослин (23% і 4,96% відповідно), жири та олії тваринного або рослинного походження (15% і 5,21%) [3], а також комбікорм, тобто на сьогоднішній день Україна пропонує країнам ЄС переважно сировину.

Лідером у ЄС з імпорту української сільгосппродукції є Іспанія, частка якої на 2015 р. становить 4,9% в загальному експорті аграрної продукції з України. Дана країна в основному ввозить із нашої держави зернові культури (56,8% в загальному обсязі імпортованої продукції з України), а також жири та олії тваринного або рослинного походження (15,2%) [3]. Крім того, розвиваються зовнішньоторговельні відносини з Нідерландами, Італією, Польщею. Так, за 9 місяців 2016 р. до Іспанії ввезено української аграрної продукції на суму 579 млн дол. США, Нідерландів – 518 млн дол. США, Італії – 443 млн дол. США [2].

З метою підтримки української економіки у часи економічної та політичної кризи наприкінці квітня 2014 року ЄС запровадив режим автономних торговельних преференцій, який діяв до кінця 2015 р. Українські аграрії отримали право постачати свою продукцію на ринки Європи без митних зборів. Квоти Європейський Союз надав на 36 товарних позицій: 26 груп товарів українські аграрії могли експортувати за принципом «перший прийшов, перший обслуговується» та 10 груп товарів – за принципом ліцензування.

Однак протягом дії преференцій глобального росту зовнішніх поставок товарів до Європи не спостерігалось. За деякими групами товарів українським експортерам вдалося переорієнтуватися на ринок ЄС досить швидко. Це мед, м'ясо птиці, кукурудза, пшениця, ячневі крупи і борошно, виноградні та яблучні соки, оброблені томати. За окремими позиціями було поставлено продукцію в обсягах, які перевищують квоти у десятки разів. Наприклад, експорт кукурудзи в 2014 році склав 8,3 млн т, а квота становила всього 0,4 млн т [1].

Протягом 2015 р. повністю було використано 9 квот, а частково – 11. Проте 16 квот не використовувались взагалі [4] у зв'язку з тим, що частина товарних позицій не мала відповідних сертифікатів (наприклад, молочна продукція), частина – не вироблялась у великих обсягах (баранина), а також існували логістичні перешкоди.

З 1 січня 2016 р. розпочалося тимчасове застосування Глави IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Зокрема, з боку ЄС передбачено скасування більшості ввізних мит на 83% тарифних ліній, на 2% – встановлення перехідних періодів тривалістю 3-7 років, а на 15% – застосування безмитних тарифних квот.

За 9 місяців 2016 р. країни Європейського Союзу збільшили обсяги закупівель української сільгосппродукції до 3 млрд дол. з 2,7 млрд дол. у січні-вересні 2015 р. [2]. Однак відсутність належної сертифікації виробничих потужностей, високі вимоги до якості продукції, її невідповідність багатьом санітарним і фітосанітарним стандартам ускладнюють участь українських агровиробників у зовнішній торгівлі з країнами ЄС.

З метою просування на європейські ринки, розширення асортименту експорту сільгосппродукції аграрна політика держави повинна бути спрямована на гармонізацію національних стандартів з європейськими; створення прозорих умов ведення господарської діяльності, які сприятимуть залученню інвестицій; відродження загублених галузей сільського господарства (зокрема, хмелярства, льонарства, молочного і м'ясного скотарства, вівчарства); формування дієвої системи контролю якості та безпечності продукції.

Література

1. Міністерство аграрної політики і продовольства України: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>
2. За 9 місяців 2016 року обсяги аграрної торгівлі України збільшилися на 2,3% – Микола Пугачов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/1805--9-2016-23-.html>
3. Державна служба статистики України: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Аграрне інформаційне агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/>

Бібліографічний опис:

Полковниченко С.О. Європейський вектор експорту продукції аграрного сектору економіки України // Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 10-11 листопада 2016 р. / Упоряд. К. Мельникова. – Херсон, вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. – 408 с. – С.44-46.